

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ СВІТОГЛЯДУ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Важливе місце у пошуках світоглядних орієнтирів сучасної людини належить освіті, що, в свою чергу, позначило проблему пошуку шляхів її переорієнтації на нову стратегію та нові методології пізнання. Суспільство, спираючись на минулий досвід, формує нові цінності, нові орієнтири, адекватні новим історичним умовам, а освіта має донести їх до кожної людини у прийнятній, зрозумілій формі. Звідси — потреба у нових методологічних підходах та нових дидактичних прийомах трансляції наукових знань через освіту, яка розглядається як єдиний спеціально сформований і випробуваний спосіб донесення культурних ресурсів до окремого індивіда та як найважливіша соціокультурна детермінанта формування особистості.

Література за темою дослідження охоплює широке коло філософських та педагогічних проблем. Проаналізовані праці можна згрупувати за кількома напрямками.

До першої групи варто віднести науковий доробок вчених у царині філософії освіти, оскільки він містить ідеї, які послуговували імпульсом для обґрунтування філософсько-освітніх підходів до визначення змісту підготовки особистості педагога.

Другу групу складають праці, у яких досліджується широкий спектр проблем професійного становлення сучасного вчителя біології. Зокрема питання про місце світоглядної підготовки в системі педагогічної освіти так чи інакше торкаються І.Підласий [7], Ю.Беляєв [2], І.Богданова [3] і інші.

Питання підготовки сучасного вчителя до інноваційної діяльності досліджували Н.Кузьміна [5] та П.Толочко [8]. В їх роботах показано роль особистості вчителя, стилю його діяльності, впливу організованої дії на результативність педагогічного процесу. Різномасштабні дослідження підтвердили той факт, що індивідуальність учителя біології є провідним чинником формування особистості учня у процесі шкільної освіти.

З огляду на складність завдань, що стоять перед освітою як фактором соціального виживання, в роботі актуалізовано проблему становлення сучасного вчителя біології, здатного до творення умов, які б забезпечували формування цивілізаційної компетентності у нового покоління людей, та до пошуку шляхів оптимізації розв'язання суперечності між змістом виховання і навчання, який визначається вимогами суспільства і відчуттям вільного вибору дитини.

Важливе місце у становленні сучасного вчителя як інноваційної людини, для якої характерна світоглядна мобільність, толерантність, займає світоглядно-гуманістична підготовка. Остання визначається як процес формування майбутніми вчителями соціальної самоідентичності, залучення їх до системи цінностей, норм і відносин суспільства, формування певних соціальних якостей як компонент професійного потенціалу.

Залучення до пізнання проблеми філософсько-освітніх джерел та емпіричного матеріалу дозволило виокремити в структурі світоглядно-гуманістичної підготовки три компоненти: гностичну, аксіологічну та праксіологічну. Місце та зміст кожної компоненти в загальній структурі визначаються мірою впливу на неї зміни освітньої парадигми та суспільною роллю вчителя у модерному суспільстві.

На основі розгляду світоглядно-гуманістичної компоненти фахової підготовки крізь призму становлення особистості педагога як суб'єкта цілісної педагогічної діяльності, зроблено висновок про необхідність методологічної переорієнтації, яка повинна відбуватися на засадах принципів інтеграції, гуманістичної спрямованості, світоглядного плюралізму, діалогічної взаємодії.

Зазначений підхід забезпечує творення умов, які сприяють формуванню у сучасного вчителя біології здатності до гармонійного поєднання інтересів окремих особистостей і загальнолюдських інтересів, що, в свою чергу, уможлиблює формування у нього нового

практичного світогляду, націленого на оптимізацію розв'язання головної освітньої суперечності між учнівським “хочу” і суспільним “треба” як специфічної форми головної суспільної суперечності.

Важливим засобом подолання суперечностей методологій є діалогічно-комунікативна спрямованість підготовки, що набуває особливого звучання за умов переорієнтації культури з пошуків істини на комунікацію. Зазначена обставина актуалізує значення для українського соціуму інтерсуб'єктивного діалогу, головною цінністю якого є те, що всім учасникам спілкування притаманний намір вести бесіду, тобто координувати свої погляди, вірування, думки через з'ясування поглядів, вірувань, думок інших суб'єктів. Таким чином, освіта через діалогізацію освітнього процесу має сприяти формуванню громадянського дискурсу, що в свою чергу забезпечує творення умов для культурного синтезу.

Необхідність потребою формування в українському суспільстві умов для подолання кризи етнічної та національної самоідентичності, що передбачає збереження і продовження української культурно-історичної традиції та забезпечення її конструктивного спрямування в майбутнє. Реалізація традицієзнавчого потенціалу змісту підготовки педагога вимагає обов'язкового врахування застереження щодо абсолютизації життєвого світу і повсякденного буття, що може знайти своє завершення в самоізоляції у життєвого світу та втраті його персонального виміру.

Становлення гуманістичного світогляду сучасних вчителів біології сприяє така взаємодія, яка передбачає співробітництво суб'єктів навчального процесу.

Важливим показником сформованості світогляду є:

а) врахування та актуалізація у процесі навчання суб'єктного досвіду в пізнавальній діяльності школярів;

б) реалізація на уроці атмосфери, яка сприяла б розкриттю індивідуальності кожного учасника взаємодії;

в) поєднання об'єктивності в оцінюванні вчителем способів вирішення проблем на уроці із його загальною позитивною налаштованістю при оцінюванні діяльності учнів.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що висунуту гіпотезу підтверджено, а мету дослідження досягнуто.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В., Дорогань С. Світоглядна культура сучасного вчителя: проблема формування //Вища освіта України. — 2002. — № 3. — С. 15-23.

2. Беляев Ю.І. Кузьменко В.В. Актуальні проблеми підготовки вчителів //Монографічний збірник статей Херсонського державного педагогічного інституту. Відп. за випуск Кузьменко В.В. – Херсон, 1997. — С. 5-7.

3. Богданова І. Професійно-педагогічна підготовка вчителя. Теоретичне обґрунтування //Рідна школа. — 1990. — № 1. — С. 23-25.

4. Закон України “Про вищу освіту” //Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. За заг. ред. А.П.Зайця, В.С. Журавського. – К.: ФОРУМ, 2003. – С. 175-231.

5. Кузьмина Н.В. Формирование педагогической направленности студентов в процессе изучения педагогики и психологии //Психология и педагогика /ЛГУ, 1975. — 240 с.

6. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті //Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. За заг. ред. А.П.Зайця, В.С. Журавського. – К.: ФОРУМ, 2003. – С. 232-249.

7. Підласий І., Трипольська С. Формування професійного потенціалу

8. Толочко П. Золотий міст між двома світами //Віче.— 1997. —№ 1. — С. 86-92.

9. Шулдик В.І. Курс методики викладання біології в модулях: Підручник для студентів, магістрів та молодих вчителів біології. / Уманський держ. пед. у-т ім. П. Тичини. – К.: Науковий світ, 2000. – 290 с.